

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

Факультет суспільно-гуманітарних наук

Кафедра політології та соціології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Рішенням вченої ради Факультету суспільно-гуманітарних наук протокол №9 від 19 березня 2026 р.

Голова _____ Віталій АНДРСЄВ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВИХ РОБІТ

для студентів

спеціальності

052/С2 Політологія

освітнього рівня

першого (бакалаврського)

освітньої програми

052.00.01/1.С2.00.01 Політологія

Київ – 2026

Затверджено на засіданні кафедри політології та соціології Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Протокол № 8 від 6 березня 2026 р.).

Методичні рекомендації до написання, оформлення та захисту курсових робіт бакалавра : для студентів спеціальності 052/С2 «Політологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми 052.00.01/1.С2.00.01 Політологія / уклад. І. Ф. Ощипок. Київ : Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2026. 48 с.

Укладачі:

Ощипок Іван Федорович, доктор філософії за спеціальністю 052–Політологія, доцент кафедри політології та соціології Факультету суспільно-гуманітарних наук Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Зміст

Вступ.....	4
1. Організація роботи над курсовим проєктом.....	8
2. Вимоги до структури та змісту курсової роботи.....	11
3. Робота над рукописом.....	15
4. Методика та техніка оформлення посилань і цитування.....	18
5. Вимоги до оформлення роботи.....	22
6. Академічна доброчесність та етика наукового дослідження.....	27
7. Рецензування і захист курсової роботи.....	29
8. Критерії та шкала оцінювання курсової роботи.....	31
9. Рекомендовані джерела та інформаційні ресурси	34
Додатки.....	39
Додаток А. Зразок оформлення титульної сторінки роботи.....	39
Додаток Б. Зразок оформлення змісту.....	40
Додаток В. Орієнтовна тематика курсових робіт з політичної теорії (II курс)	41
Додаток Г. Орієнтовна тематика курсових робіт з прикладних політичних студій (III курс).....	43
Додаток Д. Зразок оформлення відгуку наукового керівника на курсову роботу.....	48

ВСТУП

Національна доктрина розвитку освіти в Україні акцентує на стратегічній важливості постійного вдосконалення навчально-виховної роботи у закладах вищої освіти. Це зумовлює об'єктивну необхідність оновлення форм, змісту та методів навчання і виховання студентства. У цьому контексті написання і захист курсових робіт постає як фундаментальна ланка у цілісній системі професійної підготовки та виховання майбутнього фахівця-політолога, що дозволяє закласти підвалини його наукової діяльності.

Сучасні виклики часу, безпосередньо пов'язані з динамічною трансформацією політичної системи України та складними змінами у світовому політичному процесі, висувають нові вимоги до фахового рівня випускників. Це вимагає формування нової генерації політологів, які володіють не лише фундаментальними теоретичними знаннями, а й всебічним розумінням практичних аспектів функціонування політичної сфери. Для якісної підготовки майбутнього фахівця критично важливим є органічний зв'язок теорії із практикою, а також апробація здобутих знань, вмінь та навичок у межах власних навчальних і наукових доробок.

Одним із ключових інструментів реалізації цієї навчальної мети є написання курсової роботи, яка за своєю суттю є вагомим видом науково-дослідної діяльності студента. Завдяки виконанню такого завдання здобувачі вищої освіти отримують можливість застосовувати на практиці накопичений досвід, здійснювати глибоке аналітичне дослідження, самостійно опрацьовувати першоджерела та наукову літературу, а також формулювати, обґрунтовувати та перевіряти дослідницькі гіпотези.

Метою написання курсової роботи є комплексне формування у студентів навичок проведення самостійного наукового дослідження та стимулювання їхньої творчої самостійної роботи. Цей процес безпосередньо сприяє оволодінню загальнонауковими та спеціальними методами політичного аналізу, забезпечує поглиблене вивчення обраної проблематики та виконується у суворій відповідності до затвердженого навчального плану.

Таким чином, курсова робота є індивідуальним творчим завданням, яке виконується студентом самостійно під науковим керівництвом викладачів випускової кафедри політології та соціології. Такий формат співпраці передбачає регулярні консультації, де науково-педагогічні працівники допомагають студенту опанувати складні методичні питання. Курсова робота є однією з головних форм навчальної діяльності та виступає обов'язковою складовою

частиною процесу науково-методичної і професійної підготовки майбутнього політолога.

Згідно з освітньою програмою «Політологія», підготовка передбачає поетапність: на другому курсі запланована курсова робота з політичної теорії, а на третьому курсі — з прикладних політичних студій. Це дозволяє студенту поступово переходити від засвоєння фундаментальних концепцій до їх практичного застосування.

Написання курсової роботи з політичної теорії та прикладних політичних студій спрямоване на формування наступних компетентностей за освітньою програмою:

ЗК-01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК-03	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК-05	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
СК-01	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
СК-02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.
СК-03	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
СК-04	Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
СК-05	Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
СК-06	Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
СК-07	Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

СК-08	Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.
СК-09	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефахівців.

Виконання курсової роботи з політичної теорії та прикладних політичних студій передбачає наступні програмні результати навчання за освітньою програмою:

РН-01	Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.
РН-03	Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.
РН-05	Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.
РН-08	Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
РН-10	Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
РН-11	Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.
РН-12	Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
РН-13	Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
РН-14	Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.
РН-15	Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

PH-16	Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань
--------------	---

Оскільки Київський столичний університет імені Бориса Грінченка активно впроваджує принципи студентоцентризму, студенти мають право на широку академічну свободу у виборі теми дослідження. Студенти обирають теми наукових робіт з переліку, запропонованого кафедрою, або, керуючись власними науковими інтересами, можуть запропонувати власну тему. Якщо така тема відповідає програмі курсового проектування та предметному полю політології, вона може бути затверджена кафедрою. Оцінювання курсової роботи відбувається у вигляді відкритого захисту курсової роботи перед фаховою комісією.

Курсові роботи виконуються з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, отриманих студентами за час навчання та їх імплементація до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Найкращі курсові роботи рекомендуються до участі у конкурсах наукових робіт, матеріали курсових робіт у вигляді тез використовуються на виступах на наукових конференціях чи методичних читаннях, круглих столах, а також для друку у збірках фахових наукових праць. За допомогою таких заходів у студентів формуються інші важливі вміння: гідно презентувати свій науковий доробок, публічно захищати запропоновані ідеї та тези, долати страх перед аудиторією.

Розширені та доповнені курсові проекти можуть стати підґрунтям майбутніх кваліфікаційних (бакалаврських та магістерських) робіт студентів. Ці види науково-дослідних робіт є послідовними ступенями фахової підготовки студента-політолога. Водночас, перехід до вищого ступеня передбачає якісні та кількісні зміни: розширення кола наукової літератури, використаних джерел і опрацьованих досліджень, комплексний аналіз досліджуваних проблеми і постановку нових завдань дослідження.

Оформлення будь-якої науково-дослідної роботи є яскравим показником якості виконання наукового дослідження, загальної культури та старанності студента. Кінцевий і відповідальний етап науково-дослідного процесу цілком залежить від знання правил оформлення науково-дослідної роботи, що допоможе уникнути недоліків та недоробок при написанні науковій роботі.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАД КУРСОВИМ ПРОЄКТОМ

Ефективність науково-дослідної діяльності студентів значною мірою залежить від чіткої організації процесу підготовки, суворого дотримання етапності виконання завдань та налагодженої комунікації між учасниками освітнього процесу. Організація роботи над курсовим проєктом є регламентованим процесом, що охоплює планування дослідження, взаємодію з науковою спільнотою кафедри, опрацювання джерельної бази та змістовне оформлення отриманих результатів.

1.1. Взаємодія з науковим керівником та методика планування

Орієнтовна тематика курсових робіт формується професорсько-викладацьким складом випускової кафедри з урахуванням сучасних тенденцій розвитку політичної науки та актуальних запитів суспільно-політичного життя. Як уже зазначалося, в межах студентоцентричного підходу та академічної свободи, здобувачі мають право на ініціативний вибір теми. Тематика офіційно схвалюється на початку кожного навчального року, після чого відбувається процедура закріплення тем за студентами та призначається науковий керівник. Це здійснюється завчасно (див. додаток В), щоб студенти мали достатній часовий ресурс для якісного занурення у проблематику.

Варто зауважити, що під час безпосереднього виконання роботи її тема може дещо уточнюватися за згодою із науковим керівником. Це нормальний робочий процес: якщо під час глибокого аналізу джерел виникне необхідність конкретизації об'єкта дослідження або зміщення акцентів на більш актуальні аспекти, назва роботи може бути відкоригована для кращої відповідності змісту.

Свідомий підхід до наукового пошуку повинен ґрунтуватися на таких ключових критеріях:

- **актуальність:** відповідність теми реальним політичним викликам сучасності та запитам українського державотворення;
- **наукові інтереси:** особиста зацікавленість студента у вивченні конкретної проблеми, що є запорукою творчого підходу;
- **доступність джерел:** реальна можливість отримання доступу до необхідної літератури, архівних документів та статистичних даних.

Студентам-політологам бажано якомога раніше визначитися з колом своїх наукових інтересів, які будуть послідовно впродовж всього навчання інтегровані у зміст курсових робіт, а згодом — стануть фундаментом кваліфікаційної (бакалаврської чи магістерської) роботи. Такий спадкоємний підхід дозволяє

досягти глибинного розуміння обраної проблеми та сформувані унікальну експертизу.

Після визначення теми студентам проводять першу настановчу консультацію з науковими керівниками. Це критично важливий етап, під час якого визначаються:

- Загальні вимоги до змісту та оформлення роботи;
- Порядок й терміни її виконання (календарний графік);
- Орієнтовний план, обсяг, структура та логіка викладу матеріалу;
- Основна література та джерела (архівні матеріали, статистика, нормативні акти), які підлягають першочерговому вивченню.

Надалі студент користується настановами наукового керівника згідно з визначеним графіком консультацій. Курсову роботу слід виконувати ритмічно, відповідно до затвердженого плану. За кожний завершений етап студент повинен звітувати керівникові, що забезпечує можливість вчасного коригування помилок та уникнення типових недоліків у науковому тексті.

Для успішного виконання наукової роботи студенту необхідно оволодіти навичками раціональної організації праці та ефективного управління часом ресурсом (time-management). Процес написання слід розпочинати зі складання робочого плану, в якому необхідно попередньо окреслити проблематику дослідження. Надалі складається план-конспект із послідовним викладом питань. У творчому дослідженні план має бути гнучким та відкритим для уточнень. Будь-яке планування має здійснюватися спільно з науковим керівником.

Для дотримання ритмічності встановлюються такі орієнтовні терміни:

Термін виконання	Зміст етапу роботи
Вересень	Вибір теми, настановна консультація, первинний збір джерел
Жовтень	Затвердження теми, розробка розширеного плану та бібліографії
Листопад — лютий	Написання всіх розділів роботи, опрацювання теоретичної та практичної бази
Березень	Подання повного чорнового варіанту («цеглини») керівнику на перевірку
Квітень	Редагування тексту, виправлення зауважень, оформлення наукового апарату

За 2 тижні до захисту	Подання остаточного варіанту на кафедру та перевірка на антиплагіат
Травень — червень	Публічний захист курсової роботи

1.2. Робота з джерелами, верифікація та систематизація матеріалу

Матеріалами для написання курсової роботи є наукові джерела та фундаментальні дослідження (монографії, статті у фахових виданнях, тези конференцій тощо). Ефективна організація пошуку вимагає використання сучасних інструментів: традиційних бібліотечних каталогів, електронних баз даних (Google Scholar, Scopus, Web of Science), а також цифрових репозитаріїв університетів.

Вивчення наукових джерел проходить такі логічні етапи:

- **загальне ознайомлення та селекція**, що передбачає перегляд анотацій, вступу та змісту видання для швидкої оцінки його релевантності темі дослідження та відбору найбільш актуальної літератури;
- **побіжний перегляд та структурний аналіз**, під час якого здійснюється виявлення ключових розділів і параграфів, що безпосередньо стосуються проблематики курсової роботи, для економії часу та фокусування на головному;
- **послідовне та поглиблене читання**, яке полягає у детальному вивченні змісту обраних фрагментів, аналізі логіки автора та ретельній перевірці наведених ним аргументів і фактологічних даних;
- **систематизоване конспектування**, що передбачає фіксацію ключових тез, складних дефініцій та цифрових показників з обов'язковим вказанням номерів сторінок для подальшого коректного цитування;
- **критичне оцінювання та синтез**, що є завершальним етапом осмислення прочитаного через призму мети власної роботи для підсилення власної наукової позиції та виявлення дискусійних питань.

Науково-дослідна робота передбачає ретельну перевірку достовірності матеріалів. Добираючи факти, необхідно дотримуватися максимальної наукової об'єктивності та неупередженості. Будь-яка запозичена ідея, цитата або переказ повинні супроводжуватися точним посиланням на автора та джерело. Систематизацію матеріалу слід здійснювати впродовж усього процесу дослідження, що дозволяє поступово та без надмірних зусиль сформулювати цілісну структуру майбутнього курсового проєкту.

2. ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота є цілісною науковою працею, яка повинна мати чітко визначену структуру та включати наступні обов'язкові складові частини:

- **титульний аркуш** (перша сторінка роботи, яка не нумерується, але враховується в загальний обсяг);
- **зміст** (детальний план роботи із зазначенням сторінок);
- **перелік умовних скорочень** (якщо в тексті використовуються специфічні символи чи аббревіатури);
- **вступ** (де обґрунтовується актуальність та параметри дослідження);
- **основна частина** (яка логічно поділяється на кілька розділів та пунктів);
- **висновки** (де підбиваються підсумки проведеної роботи);
- **список використаних джерел** (повний перелік літератури та матеріалів);
- **додатки** (допоміжні матеріали, що ілюструють дослідження).

2.1. Оформлення титульного аркуша, змісту та вступу

На титульному аркуші (див. додаток А), який є обличчям вашого наукового проєкту, обов'язково зазначаються такі відомості:

- повна назва закладу вищої освіти (ЗВО), факультету або інституту, а також випускової кафедри (розміщується у верхній частині аркуша);
- найменування виду роботи (курсова робота);
- шифр і повне найменування спеціальності, а також освітнього рівня (бакалаврський);
- тема роботи (друкується посередині аркуша великими літерами, без лапок);
- прізвище, ім'я та по батькові студента — виконавця роботи (вказується в родовому відмінку, наприклад: студента 2-го курсу Іванова Івана Івановича), а також номер (шифр) навчальної групи;
- прізвище, ім'я та по батькові наукового керівника, його вчене звання (доцент, професор), науковий ступінь (кандидат чи доктор наук) та посада (вказується у називному відмінку);
- відомості про дату безпосереднього захисту роботи;
- відомості про оцінку, отриману за результатами захисту;
- місто (Київ) і навчальний рік захисту (розміщується в самому низу сторінки).

Зміст подають на самому початку наукової роботи, одразу після титульного аркуша. Він повинен містити найменування та номери початкових сторінок усіх без винятку розділів, підрозділів та пунктів, які є в роботі. Зокрема,

у змісті обов'язково вказуються: вступ, висновки до кожного розділу, загальні висновки, назва списку використаної літератури та перелік додатків (див. додаток Б).

Окрему увагу слід приділити термінології. Якщо в курсовій роботі використовується специфічна професійна термінологія, а також маловідомі скорочення, символи, позначення і таке інше, то їх перелік потрібно подавати в роботі у вигляді окремого **списку скорочень**, який розміщують безпосередньо перед вступом. Перелік потрібно друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять приклади скорочення, а справа – їх детальне розшифрування. Проте, якщо в курсовій роботі скорочення, спеціальні терміни, позначення чи символи повторюються менше трьох разів — тоді окремий перелік списку скорочень не складають, а їх повне розшифрування наводять безпосередньо у тексті при першій же згадці.

2.2. Вимоги до написання Вступу та його складових

Вступ є надзвичайно відповідальною частиною роботи, оскільки в ньому розкривається суть і стан наукової проблеми (задачі), її значущість для сучасної політології, підстави і вихідні дані для розробки теми, а також обґрунтування необхідності проведення дослідження. Далі подається загальна характеристика роботи в такій суворій послідовності:

Актуальність теми. Вона фіксується шляхом критичного аналізу та порівняння з наявними розв'язаннями проблеми (наукової задачі). Студент має обґрунтувати актуальність і доцільність роботи для розвитку теорії і практики з відповідної галузі науки (зокрема політології) та окреслити сучасний стан її наукової розробки. При цьому висвітлення актуальності теми дослідження не повинно бути надмірно багатослівним. Досить кількома простими, логічними та короткими реченнями висловити головну сутність проблеми чи наукового завдання, пояснивши, чому це питання важливо вивчати саме зараз.

Мета і завдання дослідження. Також формулюється мета наукового дослідження, яка визначає наукове передбачення кінцевого результату діяльності дослідника. Разом з метою визначаються завдання дослідження, які необхідно послідовно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як «дослідження» або «вивчення», тому що ці терміни свідчать лише про спосіб досягнення результату, а не про саму кінцеву мету. Вживайте активні дієслова: «розкрити», «визначити», «обґрунтувати», «проаналізувати».

Об'єкт і предмет дослідження. Це категорії, які студенти часто плутають. При розмежуванні цих категорій слід враховувати, що об'єкт — це широке дослідницьке поле, а предмет — це конкретна точка в цьому полі.

Об'єкт дослідження — це процес або явище, що безпосередньо породжує проблемну ситуацію та обране автором для вивчення.

Предмет дослідження — це та конкретна сторона об'єкта, яка безпосередньо вивчається в даній роботі. Предмет завжди вужчий за об'єкт і часто повторює формулювання теми роботи, визначається назвою роботи і завжди міститься в межах об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виокремлюється саме та його частина, яка є безпосереднім предметом курсового дослідження. Саме на предмет спрямована основна увага виконавця роботи, оскільки предмет дослідження розкриває тему наукової роботи, яка зазначається на титульному аркуші як її назва.

Методи дослідження. Перелік наукових методів та підходів дослідження подають для обґрунтування того, як саме автор планує досягти поставленої в курсовій роботі мети. Перелічувати їх відірвано від змісту роботи не треба. Необхідно коротко та змістовно визначити, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. *Наприклад:* порівняльно-критичний аналіз різноманітних концепцій, які досліджують обрану проблему в історико-філософському контексті; системний або структурно-функціональний підхід; діалектичний метод; інституційний, еволюційний або соціокультурний підходи тощо. Використання таких методів дозволить молодим науковцям отримати якісні та достовірні результати.

Наукове та практичне значення. Наукове значення проведеного дослідження зазначається в узагальненні, уточненні та систематизації наукових даних. Практичне значення полягає у формулюванні конкретних рекомендацій щодо подальшого використання отриманих результатів у різних сферах діяльності соціуму (наприклад, у виборчих кампаніях, партійному будівництві чи державному управлінні).

Структура роботи. Структура визначається метою і завданнями дослідження. Для повної характеристики варто вказати її складові частини: вступ, кількість розділів, висновки, список використаних джерел і досліджень (із зазначенням загальної кількості опрацьованих матеріалів), кількість додатків (при їх наявності), а також обов'язково зазначити сукупний обсяг роботи у сторінках.

2.3. Вимоги до основної частини, висновків та додатків

Основна частина курсової роботи складається, як правило, з трьох або чотирьох розділів. У всіх розділах наукової роботи виклад матеріалу повинен містити концептуальну єдність, методологічну та стилістичну цілісність. Кожний розділ роботи починають з нової сторінки. Перед основним текстом кожного розділу може передувати короткий опис вибраного напряму та обґрунтування застосованих методів дослідження. Розділи можуть поділятися на підрозділи. В кінці розділу обов'язково формулюються короткі висновки із стислим викладенням результатів.

В огляді літератури (перший розділ) окреслюються головні етапи розвитку наукової думки з обраної проблематики. Тут проводиться аналіз та осмислення опрацьованої студентом-дослідником літератури за темою, а також робляться певні висновки, які спонукають до виконання подальших дослідницьких розвідок. Огляд повинен містити критичне обстеження джерел, аналіз існуючих суджень та перегляд невирішених точок зору. Стисло та критично аналізуючи праці науковців, потрібно акцентувати увагу і на тих питаннях, які залишились недослідженими. Загальний обсяг використаних джерел та літератури не повинен перевищувати двадцять відсотків обсягу основної частини курсової роботи.

У другому розділі, як правило, обґрунтовують вибір напряму дослідження, наводять методи вирішення задач і їх порівняльні оцінки; розробляють загальну методологічну концепцію проведення дослідження, розкривають виконане дослідницьке завдання.

У наступних розділах з вичерпною повнотою викладаються результати власних дослідницьких надбань автора з висвітленням тих нових результатів, які він вносить у розробку проблеми. Дослідник також має дати оцінку повноти вирішення поставлених завдань, обґрунтування достовірності одержаних результатів, їх порівняння з аналогічними результатами зарубіжних та вітчизняних праць. Виклад матеріалу повинен підпорядковуватися одній провідній ідеї, яку чітко визначив автор.

У висновках подаються найважливіші наукові результати, одержані в роботі, які підсумовують проведену дослідницьку роботу. У висновках необхідно наголосити на кількісних та якісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати їх достовірність. Висновки повинні містити формулювання, які є відображенням власної думки автора роботи, а також рекомендації стосовно наукового та практичного використання отриманих результатів. У першому

пункті висновків лаконічно та коротко оцінюють становище досліджуваного питання, надалі розкривають методи вирішення поставленої проблеми, їхній практичний аналіз та значущість.

Список використаних джерел є елементом бібліографічного апарату, який містить опис використаних джерел і розміщується після висновків. Опис повинен охоплювати всі використані джерела та літературу. Його розміщують в алфавітному порядку прізвищ (перших авторів) або заголовків: спочатку джерела українською мовою, потім в такому ж порядку — іноземними мовами, в кінці подаються інтернет-ресурси. Всі джерела потрібно вказувати тією мовою, якою вони видані. Неприйнятним є переклад назв російськомовних видань українською мовою. Відомості про джерела подаються згідно з вимогами державного стандарту (ДСТУ 8302:2015) з обов'язковим наведенням назв праць.

В додатки включаються допоміжні матеріали, необхідні для повноти сприйняття роботи: таблиці, схеми, діаграми, фотографії, ілюстрації, цифрові дані тощо. Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Кожний додаток повинен починатися з нового аркуша сторінки, мати заголовок, який друкується угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту. Над заголовком з правої сторони рядка друкується слово «Додаток___» і велика літера. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ (наприклад, додаток А, додаток Б). Першому додатку має передувати аркуш, на якому великими літерами друкують слово «ДОДАТКИ».

3. РОБОТА НАД РУКОПИСОМ

3.1. Технологія підготовки тексту та методи опрацювання матеріалу

Підготовка тексту наукової роботи — це складний, багатоетапний процес, який розпочинається з написання **чорнового рукопису** (так званої «чернетки»). Цей перший варіант згодом поступово удосконалюється композиційно, насичується новою актуальною інформацією, проходить декілька етапів редагування і, зрештою, остаточно перетворюється на основний («чистовий») варіант, готовий до захисту. Працюючи над текстом, студенту постійно треба стежити за тим, щоб не ухилитися від обраної теми роботи, зберігати логічну послідовність викладу та крок за кроком наближатися до аргументованих висновків.

Важливо правильно розставити пріоритети: **спочатку потрібно зосередитися на основній частині курсової роботи (розділах та підрозділів).**

Вступ і висновки наукового дослідження зазвичай пишуться в останню чергу — тоді, коли основний матеріал уже буде повністю осмислений, а результати виконаної роботи чітко сформульовані. Це дозволяє уникнути розбіжностей між тим, що планувалося у вступі, і тим, що було реально отримано в результаті дослідження, досягаючи максимальної відповідності між метою та підсумками.

Існує декілька перевірених методів роботи над рукописом, і кожен студент може обрати той, що найбільше відповідає його стилю мислення:

- послідовний метод: передбачає перехід до написання чергового розділу тільки після повного завершення опрацювання попереднього. Проте варто врахувати, що в такому випадку буває важко ефективно розподілити час, адже існує імовірність невинуватеної затримки на якомусь одному складному розділі та втрати цілісного бачення теми;

- праця, орієнтована на цілісність (цілісний метод): передбачає написання докладного загального плану-проспекту всієї роботи з подальшим паралельним доопрацюванням окремих її розділів. Це допомагає бачити всю «картину» дослідження відразу;

- вибіркового способу: передбачає написання окремих розділів у будь-якій зручній для автора послідовності (наприклад, почати з того питання, по якому вже зібрано найбільше матеріалу) з подальшим підсумковим редагуванням усього тексту.

Вибір конкретного методу залежить від особистих схильностей автора, його навичок тайм-менеджменту, а також обумовлюється особливостями наукового матеріалу.

3.2. Критичний аналіз джерел та культура роботи з інформацією

При роботі з науковими джерелами студенту слід пам'ятати, що власне дослідження передбачає передусім критичний аналіз цих видань, а не механічне переписування чужих думок чи компіляцію джерел без відповідних на те посилань. Саме глибокий аналіз наукової літератури дає можливість визначити ще не вивчені сторони проблеми і точно окреслити власні завдання дослідження.

Автор роботи повинен не просто цитувати інших, а вміти викласти свій власний погляд на шляхи вирішення обраної проблеми. При цьому потрібно продемонструвати вміння оперувати науковою термінологією та самостійно осмислювати ті визначення, які найбільш точно характеризують об'єкт дослідження. **Використовувати цитати з наукових джерел без посилань на них забороняється** — це є фундаментальним правилом академічної етики та порушенням принципів доброчесності (плагіатом).

Під час пошуку джерел студент повинен впевнено користуватися різними видами бібліотечних каталогів:

Під час пошуку джерел студент повинен впевнено користуватися різними видами бібліотечних каталогів, розуміючи їхнє призначення:

- **алфавітний каталог** (пошук «за автором»): назви праць та прізвища авторів розташовані суворо за алфавітом. Його варто використовувати, якщо ви вже знаєте конкретного автора (наприклад, М. Вебер) і хочете перевірити, які саме його книги є в цій бібліотеці;
- **систематичний каталог** (пошук «за галуззю»): джерела згруповані за науковими напрямками (наприклад, розділ бб «Політика», підрозділ «Міжнародні відносини»). Ним користуються, коли треба підібрати літературу з широкої теми, не знаючи прізвищ конкретних дослідників;
- **предметний каталог** (пошук «за ключовим словом»): назви праць згруповані за вузькими конкретними проблемами. На відміну від систематичного, тут картки стоять за алфавітом тем (наприклад, «Геополітика», «Електоральні системи»), що дозволяє знайти книги з вузької проблематики, які можуть належати до різних галузей знань.

Крім того, за необхідності, потрібно звертатися до періодичних видань та офіційних державних документів (законів, постанов). Посилатися слід на останні (найновіші) видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише тоді, коли вони мають історичну цінність або якщо унікальний матеріал у них не був включений до нового перевидання.

3.3. Використання технологій штучного інтелекту в науковому пошуку

Сьогодні важко уявити роботу з інформацією без інструментів генеративного штучного інтелекту (ChatGPT, Google Gemini та інших). Університет Грінченка підтримує впровадження інновацій, проте використання ШІ в курсовому проектуванні має бути розумним і відповідати принципам академічної чесності.

Перш за все, студент має розуміти, що нейромережі — це лише **допоміжний інструмент**, а не заміна дослідника. Ви можете використовувати ШІ для структурування власних думок, пошуку точних синонімів, швидкого перекладу іноземних публікацій або для розробки варіантів плану роботи. Проте штучний інтелект не може виступати автором чи співавтором вашого тексту.

Важливо пам'ятати про основні вимоги до такої роботи:

- **недопустимість «цифрового плагіату»**, оскільки пряме копіювання тексту, згенерованого нейромережею, без авторської переробки та критичного аналізу прирівнюється до порушення етики, а робота, що складається переважно з передагованих відповідей ШІ, не допускається до захисту;

- **ризик виникнення «галюцинацій» штучного інтелекту**, адже нейромережі часто вигадують неіснуючі прізвища дослідників-політологів, назви наукових праць або статистичні показники, що вимагає від студента персональної відповідальності за верифікацію будь-якої отриманої інформації через авторитетні наукові бази (Google Scholar, Scopus чи університетські репозитарії);

- **забезпечення прозорості наукового дослідження**, що передбачає обов'язкову згадку у «Вступі» або у розділі «Методи дослідження» про фактичне використання інструментів ШІ, якщо вони суттєво допомагали автору на певному етапі, наприклад, під час аналізу великих масивів даних чи первинної систематизації складного матеріалу.

Вміння критично працювати з новими технологіями, не втрачаючи при цьому власного «наукового обличчя», є ознакою фахової зрілості сучасного політолога та фундаментом його подальшої наукової діяльності.

4. МЕТОДИКА ТА ТЕХНІКА ОФОРМЛЕННЯ ПОСИЛАНЬ І ЦИТУВАННЯ

4.1. Розмежування бібліографічних посилань та змістових приміток

Для того, щоб наукова робота відповідала стандартам академічної доброчесності, студент має оволодіти двома основними способами фіксації джерел: **внутрішньо текстовими** (у квадратних дужках) та **підрядковими** (виносок) посиланнями.

Бібліографічні посилання (цитування) вказують, звідки взята думка чи цитата. Студент **обирає лише одну систему для всієї роботи** — або внутрішньотекстову (номер джерела у квадратних дужках), або підрядкову (номер посилання внизу сторінки під рискою). Поєднання цих двох систем для оформлення джерел в межах однієї роботи не допускається.

4.2. Внутрішньотекстові посилання (у квадратних дужках)

Посилання на наукові джерела безпосередньо в тексті зазначаються у квадратних дужках. У них вказується порядковий номер джерела за вашим бібліографічним списком та номер сторінки.

Приклад: [8, с. 88]. Цей запис означає, що студент посилається на роботу, яка значиться у списку літератури під номером 8, а матеріал взято зі сторінки 88 цього джерела.

Переказ кількох авторів: Якщо ви робите огляд думок одразу кількох дослідників, посилання оформлюється через крапку з комою: [2; 5; 8; 10]. Це означає посилання на джерела під номерами 2, 5, 8, 10 у списку використаних джерел.

Друковані видання, внесені до списку використаних джерел, повинні бути описані згідно з чинними правилами (ДСТУ 8302:2015). Схематично бібліографічний опис можна представити так:

Заголовок. Назва / Відомості про відповідальність (автори, редактори). Відомості про повторність видання. Місце видання : Назва видавництва, рік видання. Обсяг видання (кількість сторінок).

Слід звернути особливу увагу на особливості цитування. **Цитата є дослівним фрагментом з джерела, що органічно вводиться в текст роботи.** Її використовують для абсолютно точної, без перекручувань та суб'єктивних трактувань, передачі змісту джерела. Спираючись на цитати з авторитетних джерел, можна створити систему переконливих аргументів для підтвердження істинності своїх суджень.

Проте втрата чуття міри у наведенні цитат може суттєво зашкодити науковій цінності роботи, поставивши під сумнів її самостійність. Іноді замість прямого цитування доцільніше застосувати переказ (непряме цитування), який, однак, обов'язково має відповідати змісту джерела.

Цитування доцільно використовувати в тексті роботи у таких випадках:

- коли виникає необхідність підтвердити певну думку авторитетним висловлюванням вченого;
- коли студент не погоджується з тим чи іншим положенням, викладеним у літературі (для полеміки);
- коли є потреба порівняти погляди різних авторів з приводу одного й того ж питання.

Загальні вимоги до цитування, яких слід суворо дотримуватися:

- **текст цитати обов'язково починається і закінчується лапками і** наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий в джерелі, із збереженням особливостей авторського написання, пунктуації та орфографії;
- **цитування повинно бути повним.** Якщо ви скорочуєте витяг (пропускаєте слова, речення чи абзаци), на місці пропуску обов'язково

ставляться три крапки <...>. Вони ставляться у будь-якому місці цитати. При цьому пропуск не повинен спотворювати зміст, закладений автором. Якщо перед текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- **кожна цитата — без винятків — супроводжується посиланням на джерело (!), наприклад:** [4, с. 52];
- **іншомовні джерела.** Усі цитати з іншомовних видань (англійської, польської тощо) слід наводити в перекладі на українську мову. Оригінальні тексти іншомовних джерел можна навести в додатках;
- **науковий етикет та етика.** Використовувати цитати з наукових джерел без посилань на них забороняється — це є порушенням академічної доброчесності. Етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше некоректне скорочення може спотворити зміст. При непряму цитуванні (переказі) слід бути гранично точним у викладенні думок автора та коректним щодо оцінювання його результатів.

4.3. Оформлення підрядкових бібліографічних посилань (виносок)

Окрім загального списку джерел, у наукових дослідженнях часто використовуються підрядкові бібліографічні посилання. Це стислі відомості про джерело, які розміщуються внизу тієї сторінки, де наведено цитату. Головна мета — дати змогу швидко ідентифікувати документ, не гортаючи роботу до кінця.

У підрядкових примітках дозволяється скорочення деяких елементів (наприклад, можна опускати відомості про укладачів, редакторів чи назву видавництва), якщо це не завадить пошуку джерела.

Технічний алгоритм створення посилань у Microsoft Word:

- **розміщення:** посилання завжди знаходяться внизу сторінки, під основною лінією-розділювачем;
- **автоматизація:** у Word необхідно поставити курсор у кінці цитати (перед крапкою) та обрати вкладку «посилання» (references) → «вставити виноску» (insert footnote);
- **гарячі клавіші:** для миттєвого створення виноски натисніть одночасно комбінацію Alt + Ctrl + F;
- **нумерація:** має починатися заново на кожній сторінці (у налаштуваннях виносок оберіть опцію «на кожній сторінці»);
- **параметри шрифту:** для тексту посилань внизу сторінки встановлюється розмір 12 пунктів з одинарним міжрядковим інтервалом;
- **виділення:** прізвище та ініціали автора в описі джерела під рискою обов'язково виділяються курсивом.

Приклад:

... Інтенсифікація спілкування за умов більшої прозорості міждержавних кордонів призводить до децентралізації світу, оскільки мережа не допускає єдиного керівного центра¹...

Для уникнення дублювання та економії місця при використанні повторних посилань застосовують скорочення:

- **послідовні посилання (одне за одним):** Якщо на одній сторінці йдуть посилання на одне й те саме джерело підряд, замість повного опису пишуть: Там само. Для видань латиницею — Ibid.

Приклад:

¹ *Ощипок І. Ф.* Проблема дереторизації... С. 244.

² Там само. С. 246.

- **непослідовні посилання (через інтервал):** Якщо ви посилаетесь на працю, згадану раніше, але між ними були інші джерела, повну назву замінюють на: Назв. праця (для латиниці — Op. cit.).

Приклад:

Прізвище автора. Назв. праця. С. [номер сторінки].

Важливо пам'ятати: Повторні скорочені посилання дозволяються лише за умови, що повні відомості вже були наведені у першому посиланні в межах роботи. Дотримання цих правил свідчить про високу культуру наукової праці студента та його повагу до авторського права інших дослідників.

Найбільш складним етапом є ситуація, коли в одному фрагменті тексту потрібно одночасно вказати джерело та надати власний коментар. Саме тут важливо розрізнити бібліографію та зміст.

4.4. Поєднання бібліографічних посилань та змістових приміток

При написанні курсової роботи студент має чітко розрізнити посилання на джерела та власні авторські пояснення. Навіть якщо ви обрали систему цитування у квадратних дужках, будь-яке авторське зауваження чи коментар завжди виноситься лише як підрядкова виноска внизу сторінки.

До змістових приміток (авторських коментарів) належать:

- пояснення рідкісного терміна або маловідомого поняття;
- авторський переклад цитати з іноземної мови;
- стисла біографічна довідка про згадану особу;

---

¹ *Ощипок І. Ф.* Проблема дереторизації в сучасних міжнародних відносинах. Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія : зб. наук. праць. Маріуполь, 2015. Вип. 12. С. 244.

- коротка полеміка з іншими дослідниками або власне зауваження.

Важливо запам'ятати: на відміну від посилань на джерела, змістові примітки ніколи не ставляться у квадратні дужки. Навіть якщо ви обрали систему цитування у квадратних дужках, будь-яке авторське зауваження чи коментар завжди виноситься лише як підрядкова виноска внизу сторінки. Технічно такі виноска оформлюються шрифтом **Times New Roman** розміром **12 пунктів** з одинарним міжрядковим інтервалом, що дозволяє чітко відділити авторський коментар від основного тексту роботи.

Зразок поєднання посилання (у дужках) та авторської примітки (внизу):
«У межах класичного політичного аналізу особливе місце посідає теорія панування Макса Вебера, який виокремлював три типи легітимного панування: раціональне, традиційне та харизматичне» [14, с. 82]. При цьому варто зауважити, що харизматичний тип лідерства в сучасних умовах часто трансформується під впливом медіа-технологій².

5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ РОБОТИ

5.1. Загальні вимоги до набору тексту та обсягу роботи

Курсову роботу набирають за допомогою комп'ютерної техніки текстовим редактором Word: шрифтом Times New Roman розміру 14 пунктів у 1,5 міжрядкового інтервалу. Робота друкується на білих аркушах паперу формату А4 (210 x 297 мм), причому зворотній бік кожного аркуша повинен залишатися чистим.

При друкуванні тексту роботи потрібно суворо дотримуватися таких розмірів полів:

- ліве – не менше 20 мм (для забезпечення можливості переплетення);
- праве – не менше 10 мм;
- верхнє – не менше 20 мм;
- нижнє – не менше 20 мм.

Між верхнім колонтитулом до основного поля тексту повинна бути відстань 10 мм. Шрифт друку має бути чітким, чорного кольору, середньої жирності, а щільність тексту повинна бути однаковою по всій роботі. Якщо в роботі є необхідність вставити цитату більшу за 4 лінійки, то такий текст можна набирати розміром 12 пунктів, щоб візуально відокремити її від авторського тексту.

---

² Під «харизматичним типом» у даному контексті ми розуміємо не лише природні обдарування лідера, а й сконструйований за допомогою політичного маркетингу образ, що відповідає очікуванням електорату.

При друкуванні тексту слід чітко диференціювати:

- **тире** (–), що ставиться перед узагальнюючим словом, після однорідних членів речення або як розділовий знак між підметом і присудком (перед словом «це»);

- **дефіс** (-), який вживається як знак переносу частин слова з одного рядка на інший або як з'єднувальна риска між частинами складних слів, що пишуться через дефіс.

Рекомендований обсяг курсової роботи: від 30 до 35 сторінок (без літератури і додатків). До загального обсягу роботи не входять список використаних джерел, додатки, а також великі таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Проте всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають суцільній нумерації.

Оформлення будь-якої науково-дослідної роботи є показником загальної культури та старанності студента. Окрім дотримання структури, особливу увагу слід приділити візуальній однорідності тексту.

У науковому стилі діють суворі правила щодо використання графічних виділень:

- **жирний шрифт** використовується виключно для оформлення заголовків розділів та підрозділів. У самому тексті (всередині абзаців) виділяти слова жирним шрифтом не допускається;

- **курсив** застосовується дуже обмежено — лише для написання термінів іншомовного походження, *наприклад*, Ibid, Op. cit., або при першому введенні специфічного наукового поняття;

- **підкреслення тексту** у курсових роботах не використовується;

- **колір тексту** робота виконується виключно чорним кольором.

Дотримання цих настанов дозволяє уникнути візуального перевантаження сторінки та зосередити увагу читача на змісті дослідження.

5.2. Правила оформлення заголовків та структурних частин

Назви та заголовки структурних частин курсової роботи друкують **ВЕЛИКИМИ ЛІТЕРАМИ** з вирівнюванням від центру та обов'язково починають з нової сторінки. До таких частин належать: «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ».

Заголовок будь-якої зі структурних частин курсової роботи не може знаходитися в самому кінці аркуша: після нього, як мінімум, мусять бути два рядки тексту. Відстань між заголовком структурної частини та початком тексту

повинна бути 5 мм. Заголовки роботи не можуть закінчуватися крапкою. Якщо заголовок довший за один рядок, то не слід використовувати перенесення (поділу) слів; наступний рядок у такому разі повинен починатися з того самого відступу.

Заголовки підрозділів пишуть маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапка в кінці заголовка підрозділу також не ставиться. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, то їх розділяють крапкою. Назви розділів та параграфів повинні бути сформульовані стисло і чітко. Відстань між заголовком розділу і текстом повинна дорівнювати трьом інтервалам. Кожну структурну частину роботи (новий розділ) слід починати з нової сторінки.

5.3. Нумерація сторінок, ілюстративний матеріал та бібліографія

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, малюнків і таблиць подають арабськими цифрами без знаку номер №.

- **Сторінки:** першою сторінкою вважається титульний аркуш, що входить до загальної нумерації. Проте номер сторінки на титульному аркуші не виставляють. На всіх наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті без крапки після цифри;

- **Розділи:** номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ». Після номера розділу крапку не ставлять. З нового рядка пишуть заголовок розділу великими літерами;

- **Підрозділи:** нумеруються в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу; між ними та наприкінці ставлять крапку. Наприклад: «2.3.» (це означає третій підрозділ другого розділу).

Заголовок підрозділу пишуть у тому ж рядку, де вказано його номер, *наприклад:* **РОЗДІЛ 1 НАЗВА РОЗДІЛУ**

1.1. Назва підрозділу.

1.2.

Таблиці та ілюстрації (фотографії, схеми, графіки, мапи – за необхідністю) необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Назву і пояснювальні підписи розміщують одразу під ілюстрацією. Ілюстрації позначають словом «Мал.» або «Рис.» та нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації складається із номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, *наприклад,* Мал. 1.2.

Для описування складової частини документа (наприклад, статті в науковому журналі) застосовується аналітичний бібліографічний опис. Він складається з відомостей про конкретну статтю та інформації щодо видання, в якому її вміщено.

Список літератури має оформлятися відповідно до **ДСТУ 8302:2015** «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016).

При складанні опису слід дотримуватися правил використання умовних розділових знаків, які відокремлюють різні зони інформації (автора, назву, дані про видання):

- **пробіли навколо знаків:** знаки двокрапка (:), **коса риска (/) та подвійна коса риска (//)** обов'язково вимагають пробілів з обох сторін;
- **пунктуація:** після крапки (.) та **коми (,)** пробіл ставиться лише після знака;
- **назва праці:** пишеться без лапок одразу після прізвища та ініціалів автора;
- **відомості про характер видання:** після назви праці через двокрапку вказується тип видання, *наприклад:* підручник, : монографія, : збірник наукових праць, : матеріали конференції.

Нижче наведено зразки оформлення бібліографічного опису списку джерел:

Книги

- **Один автор:** Беньківський Б. О. Міжнародне кримінальне право : конспект лекцій. Тернопіль : ЗНУ, 2017. 84 с.
- **Два автори:** Бобровко Т. І., Кожух Л. П. Філософія управління освітою : навч.-метод. посіб. Хмельницький, 2016. 172 с.
- **Три автори:** Куннець М. А., Фоммін К. І., Купцов О. І. Психічний стан студентів у процесі навчально-пізнавальної роботи : монографія. Покровськ : ХНПУ, 2017. 338с.
- **Чотири та більше авторів:** Климко М. І., Панасов Є. В., Стреля Ю. М., Ткачук І. Г. Варіаційні числення оптимізації : навч. посіб. Збараж : ЗНУ, 2016. 83 с.
- **Автори та редактори/упорядники:** Березко В. В. Піар відносини як сфера наукового пізнання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Мананіна. Зборів : ЗНУ, 2010. 333 с.
- **Без автора:** Мир в умовах гібридної війни в Іраку: монографія / за ред. М. А. Левкого. Львів : КСК-Друк, 2013. 232 с.

Багатотомні видання

- Енциклопедія Сучасного Львова / редкол.: І. М. Куба та ін. Львів : Світ, 2032. Т. 18. 662 с.
- Правова система Трипілля: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Львів : Право, 2012. Т. 5 : Конституційні засади правової системи Трипілля / заг. ред. Ю. П. Пуцяк. 576 с.

Автореферати та дисертації

- **Автореферат:** Гнат Н. Г. Групи інтересів у Парламенті Молдови: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. канд. політ. наук : 23.00.02. Молдова, 2025. 25 с.
- **Дисертація:** Левко С. А. Матриці Грінвіча рівнянь еліптичного типу для дослідження статутного деформування складених тіл : дис. канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Тернопіль, 2022. 187 с.

Законодавчі та нормативні документи

- Конституція України : офіц. текст. Львів : ЛМ, 2018. 76 с.
- Про освіту : Закон України від 06.07.2018 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 2018. 28 верес. (№ 168-179). С. 11–21.

Частини видання (статті, тези)

- **Стаття в книзі:** Коломієць Ф. Т. Адміністративна поведінка та адміністративна відповідальність. *Адміністративне право України : підручник* / за заг. ред. Ф. Т. Коломієць. Тернопіль, 2010. С. 175–194.
- **Матеріали конференції:** Антонов М. Жертви злочинів першої половини ХХ століття: теоретико-правовий аналіз. *Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 5 жовт. 2001 р. Київ, 2001. С. 13–16.
- **Частина довідкового видання:** Кучер І. М. Право приватної власності. *Великий енциклопедичний юридичний словник* / ред. Ю. С. Шемшук. Львів, 2010. С. 683.
- **Стаття із періодичного видання:** Кулінок О. Т. Право на освіту людини і громадянина та його гарантії безпеки. *Часопис Стрийського університету права*. 2010. № 5. С. 81–92.

Архівні документи

- Лист Директора Спілки «Біль» Г. Ф. Ляпіна на ім'я Голови Ради Міністрів ТРСР В. А. Мацола щодо реєстрації Статуту Спілки. 22 січня 1988 р. *ЦДАГО Молдови* (Центр. держ. архів громад. об'єднань Молдови). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2313. Арк. 55, 44 зв., 32.

Електронні ресурси

- Шара А. П. Принципи державної служби України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 128–139. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf.
- Газенко А. О. Основні етапи подолання неправового нігілізму в Україні. *Вісник Золочівського національного університету. Юридичні науки*. Золочів, 2023. № 4. С. 19–28. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf>. (дата звернення: 14.12.2024).

6. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЕТИКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

6.1. Види порушень академічної доброчесності та наукової етики

Підготовка курсової роботи в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка базується на принципах професійності та відповідальності. Студент має пам'ятати про підписану ним Декларацію про академічну доброчесність, яка підтверджує самостійність виконання роботи та повагу до інтелектуальної власності інших авторів.

Окрім прямого копіювання, до грубих порушень належать:

- **академічний плагіат** — використання (дослівне або із заміною слів) чужих текстів, ідей або результатів без належного посилання на автора;
- **самоплагіат** — використання власних старих текстів, що вже були подані раніше для отримання оцінок в інших курсах чи роботах;
- **фабрикація та фальсифікація** — вигадкування статистичних даних, підrobка результатів політичних опитувань або показників, яких не існує насправді;
- **фіктивне цитування** — надання посилань на неіснуючі джерела або вказівка хибних сторінок у книгах, де відповідної інформації немає. Вигадкування «авторитетних думок» або цифр для підкріплення власних тез є неприпустимим;
- **спотворення джерел та маніпуляції з літературою** — неправильне оформлення літератури, «придумання» зайвих сторінок, зазначення

неправильної кількості сторінок, вказівка неправильного міста видання або року виходу. Це також вважається проявом академічної недоброчесності, оскільки свідомо спотворює інформацію про використані джерела;

- **штучне нарощування обсягу** — додавання зайвих сторінок тексту, що не стосуються теми, або безглузде дублювання інформації з метою досягнення необхідного обсягу роботи.

6.2. Система контролю, критерії унікальності та наслідки недотримання норм

Університет здійснює системний контроль якості робіт, використовуючи сучасні інструменти для виявлення запозичень (зокрема системи Unicheck або StrikePlagiarism). Програма порівнює текст роботи з мільярдами документів в інтернеті, базами наукових статей та внутрішнім репозитарієм Університету. Студентам також рекомендується проводити попередню самоперевірку за допомогою доступних сервісів, як-от EduBirdie.

Важливо розуміти, що технічна перевірка — це лише перший етап. Науковий керівник проводить змістовну експертизу, перевіряючи реальність використаних джерел та відповідність цитат вказаним сторінкам. Спроби «обійти» системи (заміна символів, використання прихованого тексту) розцінюються як свідоме введення в оману комісії та грубе порушення Кодексу академічної доброчесності. Будь-яка невідповідність (неправильно зазначена кількість сторінок, неіснуюче місто видання) вважається свідомим введенням в оману.

Критерії унікальності та правила запозичення:

- **рекомендований рівень унікальності:** для курсових робіт він має становити не менше 75–80%;
- **допустимий обсяг цитування:** пряме цитування та коректно оформлені запозичення не повинні перевищувати 20–25% загального обсягу основної частини;
- **важливо:** високий відсоток унікальності не є автоматичною гарантією якості. Навіть при 80% унікальності виявлення краденого тексту без лапок вважається плагіатом. Правильне запозичення — це або пряма цитата в лапках, або переказ думки автора своїми словами з обов'язковим посиланням: «Як зазначає автор [1, с. 244]...».

Відповідно до внутрішніх нормативних актів Університету, у разі виявлення ознак академічного плагіату або фальсифікації, до здобувача можуть бути застосовані такі заходи:

- **повернення на доопрацювання** — застосовується, якщо порушення є незначними або допущені через технічну помилку чи неухважність (на етапі попередньої перевірки);
- **недопущення до захисту** — робота, в якій виявлено значний обсяг плагіату або сфальсифіковані дані, не допускається до публічного захисту;
- **незадовільна оцінка** — виставляється, якщо факт недоброчесності виявлено під час захисту або перевірки комісією. У такому разі робота вважається не зарахованою.

Ознайомитися з повною редакцією Кодексу академічної доброчесності та Положенням про перевірку на плагіат можна на офіційному сайті Університету за посиланням: kubg.edu.ua

7. РЕЦЕНЗУВАННЯ І ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Після того, як текст курсової роботи був остаточно набраний у текстовому редакторі, студент має ретельно вчитати і перевірити набраний рукопис. Це етап саморедагування, де важливо подивитися на роботу «свіжим оком». Курсова робота має бути написана без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок, грамотно та виключно літературною науковою мовою. Особливої уваги при перевірці потребують такі технічні елементи, як цитати (відповідність лапок і посилань), таблиці (правильність цифр і назв) та бібліографічні посилання (відповідність номерів у тексті списку літератури). В остаточний («чистовий») варіант роботи обов'язково вносяться необхідні зміни відповідно до зауважень наукового керівника, отриманих під час попередніх консультацій. Текст готової роботи друкується у 2-х примірниках.

7.1. Порядок подання роботи та підготовка офіційного відгуку

Завершена, перевірена і зброшурована (переплетена) курсова робота подається науковому керівникові студента за місяць до її захисту для підготовки на неї офіційного відгуку. Цей термін є критично важливим, щоб викладач мав достатньо часу для глибокого аналізу вашого дослідження. У відгуку наукового керівника мають бути чітко визначені:

- актуальність обраної теми;
- якість та повнота опрацювання джерел і досліджень;
- достовірність наукових положень;
- обґрунтованість висновків, сформульованих у роботі;
- зауваження щодо змісту та технічного оформлення.

У підсумку відгуку подається загальна оцінка роботи (зразок оформлення див. у додатку Г). Відгук оформлюється та подається не пізніше, ніж за три дні до захисту. Напередодні самого захисту курсової роботи студент має законне право ознайомитися з відгуком, щоб підготувати відповіді на можливі зауваження. Оформлена курсова робота з відзивом наукового керівника та, за необхідності, зовнішньою рецензією подається на кафедру за три тижні до захисту. Студент повинен бути заздалегідь ознайомлений зі змістом відгуку, щоб його виступ на захисті був впевненим.

Рішення про рекомендацію курсових робіт до захисту приймається кафедрою не пізніше, ніж за три тижні до початку сесії при наявності попереднього позитивного відгуку керівника. На титульному аркуші курсової роботи накладається висновок завідувача кафедри про допуск студента до захисту (ставиться підпис та дата). Виконані роботи у двох примірниках подаються кафедрою до навчального відділу за два тижні до початку екзаменів.

7.2. Процедура захисту курсової роботи та вимоги до презентації

Після подання на кафедру роботи, які позитивно оцінені науковим керівником і рецензентом, подаються до офіційного захисту. Якщо курсові роботи не відповідають вимогам, що ставляться до їх виконання, то вони не допускаються до захисту і оцінюються «незадовільно». Захист курсових робіт відбувається у встановлений навчальним відділом термін перед спеціальною комісією з науково-педагогічних працівників випускової кафедри обов'язково у присутності наукового керівника.

Під час захисту студентові надається слово на **5–7 хвилин** для доповіді, яка обов'язково супроводжується мультимедійною презентацією. Оскільки члени комісії бачать візуальний ряд, виступ має ґрунтуватися на слайдах презентації, у якій обов'язково зазначаються такі основні позиції:

- зміст роботи (короткий огляд розділів);
- актуальність теми;
- мета і завдання дослідження;
- об'єкт і предмет;
- обґрунтування результатів та висновки;
- список використаних джерел.

Після виступу розпочинається наукова дискусія, під час якої усім присутнім на захисті надається право ставити студентові запитання по суті його роботи. Студент повинен продемонструвати вільне володіння матеріалом та здатність до фахового аналізу. Після відповідей студента слово надається його

науковому керівникові для оголошення свого відгуку. Успішний захист курсової роботи є результатом усвідомленого сприйняття матеріалу та вміння самостійно мислити, що є необхідним компонентом підготовки майбутнього політолога в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка.

7.3. Дотримання термінів виконання

При оцінці виступу студента комісія бере до уваги володіння матеріалом, культуру мовлення, якість підготовленої презентації та логічність викладу, а також ґрунтовність відповідей на запитання. Важливо пам'ятати, що порушення встановлених термінів виконання курсової роботи автоматично призводить до зниження підсумкової оцінки:

- на 0,5 бала – за невчасну подачу розгорнутої бібліографії та плану роботи;
- на 1 бал – за запізнілу подачу чорнового або остаточного («чистового») варіанту роботи.

Також в університеті діє шкала зниження оцінки за термінами подачі, згідно з якою:

- робота, подана із запізненням на 1 тиждень, оцінюється максимально на «задовільно» (D);
- робота, подана на 2 тижні пізніше — максимально на «задовільно» (E).

У разі грубої невідповідності курсової роботи встановленим вимогам, вона повертається студенту на доопрацювання. За результатами захисту виставляється остаточна оцінка, яка заноситься до екзаменаційної відомості та індивідуального навчального плану студента (ІНПС).

8. КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

8.1. Критерії оцінювання

№	Вид роботи	Бали
1	Теоретична обґрунтованість теми, чітко розроблений науковий апарат	10
2	Аналіз провідних концепцій при висвітленні проблеми	10
3	Самостійний і творчий підхід до аналізу практики сучасного навчання і виховання	10

4	Планомірний і систематичний характер роботи студента над темою	10
5	Загальне оформлення курсової роботи	10
6	Оформлення бібліографії	10
7	Змістовні додатки	5
8	Своєчасність здачі курсової роботи	5
9	Грамотний і аргументований захист курсової роботи перед комісією	20
10	Впровадження результатів експериментальної роботи у навчально-виховний процес	10
Разом		100

8.2. Шкала оцінок у балах за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Бали	Критерії оцінювання курсової роботи з педагогіки
відмінно	A	90-100	<ul style="list-style-type: none"> - робота є самостійним науковим дослідженням, зміст відповідає назві темі, поставленій меті та завданням; - вірно визначено та оформлено науковий апарат наукового дослідження; - проведено глибокий аналіз наукової літератури; - авторські висновки виконані на високому рівні узагальнення; - наукове дослідження оформлене згідно дотримання усіх вимог і написана вірно та грамотно; - роботу подано на кафедру вчасно.
добре	B	82-89	<ul style="list-style-type: none"> - робота є самостійним науковим дослідженням, зміст відповідає назві темі, поставленій меті та завданням; - вірно визначено та оформлено науковий апарат наукового дослідження; - проведено глибокий аналіз наукової літератури; - авторські висновки зроблено на недостатньому високому рівні узагальнення; - наукове дослідження оформлене згідно дотримання усіх вимог і написана вірно та грамотно; - роботу подано на кафедру вчасно.

добре	С	75-81	<ul style="list-style-type: none"> - робота є самостійним науковим дослідженням, зміст відповідає назві темі, поставленій меті та завданням; - вірно визначено та оформлено науковий апарат наукового дослідження; - проведено глибокий аналіз наукової літератури; - авторські висновки зроблено на недостатньому рівні узагальнення; - в оформленні роботи є певні та незначні недоліки, у тому числі стилістичні та мовно-мовленнєві; - роботу подано на кафедру вчасно.
задовільно	D	67-74	<ul style="list-style-type: none"> - робота написана самостійно, зміст розкрито не повністю, завдання виконані недостатньо, що відобразилося на повноті розкриття мети; - аналіз наукових джерел не повною мірою відображає сучасний стан наукової розробки досліджуваної проблеми; - авторські висновки виконані на недостатньому рівні узагальнення; - в оформленні роботи є недоліки, недостатня кількість бібліографічних джерел, є мовно-мовленнєві та стилістичні огріхи; - дослідження подане на кафедру після встановленого терміну.
задовільно	E	60-66	<ul style="list-style-type: none"> - робота в основному є самостійним дослідженням, зміст розкрито не повністю, завдання виконані недостатньо, що відобразилося на повноті досягнення мети; - аналіз наукової літератури не повністю відображає сучасний стан наукової розробки досліджуваної проблеми, недостатня та не вірна бібліографія; - авторські висновки зроблено на низькому рівні узагальнення; - в оформленні роботи є значні недоліки, грубі стилістичні, мовні та мовленнєві помилки; - дослідження подане на кафедру після встановленого терміну.
не-задовільно	FX	35-59	<ul style="list-style-type: none"> - роботу списано або зміст не розкритий, студент не володіє та не вміє користуватися науковим апаратом; - роботу оформлено без дотримання вимог, велика кількість мовно-мовленнєвих помилок; - дослідження подане на кафедру після встановленого терміну.
Не-задовільно	F	1-34	<ul style="list-style-type: none"> - роботу не виконано

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДжЕРЕЛА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Для успішного написання курсової роботи рекомендується використовувати актуальні нормативні документи, новітні підручники з методології досліджень та перевірені наукові бази даних.

9.1. Нормативно-правові акти та стандарти

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004. (зі змінами та доповненнями в актуальній редакції).
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. *Офіційний вісник України*. 2023. № 10. Ст. 651.
3. Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій : Наказ МОН України від 12.01.2017 № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>.
4. Про затвердження Порядку присудження ступенів бакалавра та магістра : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.05.2021 № 497. (в актуальній редакції).
5. Рекомендації щодо впровадження політик академічної доброчесності та використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі : Лист МОН України № 1/10313-24 від 07.06.2024 р. URL: <https://mon.gov.ua>.
6. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.
7. ДСТУ 3582:2013. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполук українською мовою. Загальні вимоги та правила. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 20 с.
8. ДСТУ 4861:2007. Інформація та документація. Видання. Вихідні відомості. Київ : Держспоживстандарт України, 2009. 45 с.

9.2. Навчально-методична література

1. Академічне письмо: від теорії до практики : навч. посібник / уклад. Л. М. Кравченко. Полтава : ПНПУ, 2024. 156 с
2. Білоус В. С. Методологія наукових досліджень : підручник. Київ : ВАДНД, 2022. 544 с.

3. Горбатенко В. П. Стратегії наукового пошуку в політичній науці : монографія. Київ : Академія, 2021. 240 с.
4. Євтушенко М., Хижняк М. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 350 с.
5. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. 2-ге вид., випр. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 144 с.
6. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень : підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 352 с.
7. Круглашов А., Ротар Н. Політологія: методологія аналізу та практики дослідження : підручник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 448 с.
8. Мальська М., Пандяк І. Організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2021. 136 с.
9. Методи та інструменти політичного аналізу : навч. посібник / О. В. Стойка та ін. Львів : Новий Світ-2000, 2023. 216 с.
10. Методичні рекомендації щодо оформлення бібліографічного опису та списків літератури (відповідно до ДСТУ 8302:2015) / уклад. : Р. О. Дзумедзей та ін. Івано-Франківськ, 2017. 7 с.
11. Основи академічного письма та доброчесності : навч. посіб. / за заг. ред. Т. А. Довжок. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 210 с.
12. Основи методології та організації наукових досліджень : навчальний посібник / за ред. А. Є. Конверського. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 352 с.
13. Політична аналітика: теорія та практика : підручник / за заг. ред. С. О. Телешуна. Київ : НАДУ, 2021. 360 с.
14. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2021. 309 с.
15. Теоретико-методологічні засади сучасних політичних досліджень : колективна монографія / за наук. ред. Н. М. Хоми. Львів : ПАІС, 2023. 288 с.
16. Тягло О. В. Критичне мислення : навчальний посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Основа, 2024. 192 с.
17. Цифрові методи в соціально-політичних дослідженнях : навчально-методичний посібник / упоряд. М. А. Козловець. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 184 с.
18. Шевченко О. В. Етика наукових досліджень та академічна доброчесність : курс лекцій. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2022. 120 с.

- 19.Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 7-ме вид., стер. Київ : Знання, 2020. 295 с.

9.3. Інформаційні ресурси та бази даних

У сучасному науковому просторі важливо користуватися не лише бібліотечними каталогами, а й цифровими репозитаріями та аналітичними центрами.

Провідні бібліотеки та архіви:

1. Бібліотека Верховної Ради України. Незамінний ресурс для пошуку законодавчих актів, стенограм засідань та політичної аналітики. URL: <http://lib.rada.gov.ua/>
2. Бібліотека Київського університету імені Бориса Грінченка. Містить інституційний репозитарій з роботами викладачів та студентів. URL: <http://library.kubg.edu.ua>
3. Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка (США). Унікальні архівні матеріали української діаспори. URL: <http://shevchenko.org/library-archives/>
4. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича (КНУ ім. Т. Шевченка). Надає доступ до широкого кола наукових праць та вісників університету. URL: <http://www.library.univ.kiev.ua/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Головна наукова бібліотека країни. Містить репозитарій «Наукова періодика України», де можна знайти повні тексти статей. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
6. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. Провідна державна бібліотека з великим електронним каталогом. URL: <https://nlu.org.ua/>

Наукові пошукові системи та бази даних:

7. DOAJ (Directory of Open Access Journals). Міжнародний каталог рецензованих наукових журналів відкритого доступу. URL: <https://doaj.org/>
8. Google Scholar (Google Академія). Безкоштовна пошукова система за повними текстами наукових публікацій усіх форматів і дисциплін. URL: <https://scholar.google.com.ua/>

9. IDEA (International Institute for Democracy and Electoral Assistance). Глобальна база даних виборчих систем та явки виборців. URL: <https://www.idea.int/>
10. Open Ukrainian Citation Index (OUCI). Пошукова система і база даних наукових цитувань, яка допомагає знайти найавторитетніші українські видання. URL: <https://ouci.dntb.gov.ua/>
11. Scopus. Провідна світова реферативна та аналітична база даних наукових цитувань, що містить мільйони записів у сфері політичних та соціальних наук. URL: <https://www.scopus.com>
12. V-Dem (Varieties of Democracy). Глобальний моніторинг типів політичних режимів та демократичних індикаторів. URL: <https://www.v-dem.net/>
13. Web of Science (WoS). Глобальна платформа наукового цитування, що об'єднує реферативні бази даних публікацій у найавторитетніших наукових журналах світу. URL: <https://www.webofscience.com>
14. World Values Survey База даних порівняльних досліджень цінностей та політичної культури. URL: <https://www.worldvaluessurvey.org/>
15. Наукова періодика України. Загальнодержавний технологічний проєкт, що забезпечує доступ до повних текстів наукових фахових видань України на базі порталу НБУВ. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>

Профільні ресурси для політологів та істориків:

16. Громадянська мережа ОПОРА. Провідний ресурс із моніторингу виборчих процесів, партійного будівництва та законотворчості. URL: <https://www.oporaua.org/>
17. Інститут політичних та етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Публікує фундаментальні праці з історії та політології. URL: <https://ipend.gov.ua/>
18. Київський міжнародний інститут соціології (КМІС). База даних електоральних та соціально-політичних досліджень. URL: <https://www.kiis.com.ua/>
19. Національний інститут стратегічних досліджень. Аналітика щодо державної політики та національної безпеки. URL: <https://niss.gov.ua/>
20. Рух ЧЕСНО. Моніторинг діяльності політичних партій, виборчих кампаній та фінансів політиків. URL: <https://www.chesno.org/>
21. Соціологічна група «Рейтинг». Моніторинг суспільних настроїв та електоральної динаміки. URL: <https://ratinggroup.ua/>

22. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва. Дослідження політичних трансформацій та демократичного транзиту. URL: <https://dif.org.ua/>
23. Центр Разумкова. Провідний недержавний аналітичний центр, що публікує соціологічні дослідження та політичну аналітику. URL: <https://razumkov.org.ua/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки роботи

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА
ГРІНЧЕНКА**

Факультет суспільно-гуманітарних наук

Кафедра політології та соціології

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 052 Політологія

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

**КУРСОВА РОБОТА
З ПОЛІТИЧНОЇ ТЕОРІЇ / ПРИКЛАДНИХ ПОЛІТИЧНИХ СТУДІЙ
НА ТЕМУ:**

Студента _____ курсу _____ групи

(прізвище, ім'я та по-батькові)

Науковий керівник _____

(науковий ступінь, вчене звання, посада)

(прізвище та ініціали)

Роботу захищено « _____ » _____ 20 __ р.

Оцінка _____

Київ – 20 __р.

Зразок оформлення змісту

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. НАЗВА.....	4
РОЗДІЛ 2. НАЗВА.....	12
РОЗДІЛ 3. НАЗВА.....	23
ВИСНОВКИ.....	28
ДОДАТКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36

Орієнтовна тематика курсових робіт з політичної теорії (II курс)

1. Авторитарні режими: сутнісні ознаки, типологія та різноманітність форм.
2. Бюрократія як інститут державного управління: теорії М. Вебера та сучасність.
3. Взаємозв'язок партійних та виборчих систем: теоретичний та прикладний аспекти.
4. Внутрішня структура та класифікація політичних партій.
5. Вплив глобалізації на суверенітет сучасної держави: теоретичний дискурс.
6. Геополітичні чинники трансформації національних політичних систем.
7. Гібридні режими в сучасному глобальному політичному просторі.
8. Громадські організації та рухи у структурі сучасної політичної системи.
9. Громадянське суспільство: політичні, соціальні та правові проблеми розвитку.
10. Групи інтересів у структурі політичної системи суспільства.
11. Демократичний транзит як напрямок трансформації авторитарних та тоталітарних режимів.
12. Еволюція та сучасні альтернативи концепції держави загального добробуту
13. Еволюція та трансформація виборчої системи сучасної України.
14. Екологізм як політична ідеологія та фактор глобальної політики.
15. Історичні форми демократії: порівняльний аналіз.
16. Класичні та сучасні теорії політичних еліт: основні положення та еволюція.
17. Концепт громадянського суспільства в сучасних політичних теоріях.
18. Концепція насильства в політичній науці: теоретичні підходи.
19. Криза представницької демократії: причини та пошук нових моделей.
20. Лобізм як інструмент та чинник реалізації публічної політики.
21. Моделі виборчих систем: порівняльний аналіз ефективності.
22. Неокласична теорія політичного розвитку та її критика.
23. Неолібералізм і неоконсерватизм: ідеологічні точки перетину та відмінності.
24. Неформальні інститути як суб'єкти реальної політики.
25. Нові методи контролю та маніпуляції в межах концепції цифрового авторитаризму
26. Особливості політичної модернізації в країнах пострадянського простору.

27. Особливості функціонування делегативної демократії за теорією Гільєрмо О'Доннелла
28. Партійна система сучасної України: етапи становлення та проблема типології.
29. Політико-технологічний та інституційний виміри теорії кольорових революцій
30. Політико-філософський підхід до трансформації інституту громадянства в умовах глобальної міграції
31. Політична діяльність та її роль у структурі політичного процесу.
32. Політична ідентичність та її роль у сучасних конфліктах.
33. Політична модернізація: сутність, критерії та сучасні тенденції.
34. Політична стабільність та ризики дестабілізації в транзитних суспільствах.
35. Політичний режим сучасної України: особливості та динаміка становлення.
36. Політичний режим як фундаментальна категорія політичної теорії.
37. Порівняльний аналіз сучасних політичних систем світу.
38. Порівняльний аналіз теоретичних моделей демократичного транзиту.
39. Посткласичні ідеологічні течії та рухи ХХІ століття.
40. Посткомунізм: становлення та основні етапи розвитку політичної теорії.
41. Причини виникнення політичної поляризації та її вплив на стійкість демократичних інститутів
42. Роль і значення модерних політичних ідеологій у трансформації суспільства.
43. Специфіка формування громадянського суспільства на пострадянському просторі.
44. Сутність і структура політичної влади: механізми та ресурси її здійснення.
45. Сучасні підходи та інтерпретації політичної культури в політичній теорії.
46. Теоретико-методологічні засади дослідження політичного лідерства.
47. Теоретичне обґрунтування та практичні прояви неопатримоніалізму як моделі політичного панування
48. Теоретичні межі та загрози політичного радикалізму для стабільності політичних систем
49. Теоретичні підходи до визначення природи, сутності та легітимності влади.
50. Теорії демократії: від колективістських моделей до ліберального плюралізму.
51. Теорії поліархії Р. Даля та консоціальної демократії А. Лейпгарта:

порівняльний аспект.

52. Теорія політичного популізму в сучасних західних демократіях.
53. Теорія поляризованого плюралізму та класифікація партійних систем Дж. Сарторі.
54. Технократичні та меритократичні моделі управління в епоху великих даних
55. Типологія авторитарних режимів Х. Лінца: критерії, характеристики та приклади.
56. Типологія політичних режимів за моделями Ж. Блонделя та М. Голосова.
57. Тоталітаризм: ретроспективний аналіз та сучасні модифікації.
58. Феномен лобізму: порівняння світового досвіду та вітчизняних реалій.
59. Цифрова трансформація політики: вплив соціальних мереж на політичну участь.
60. Чинники зростання політичного абсентеїзму в сучасних демократичних суспільствах

Орієнтовна тематика курсових робіт з прикладних політичних студій (III курс)

1. Антикризовий комунікаційний менеджмент у системі державного управління.
2. Антикризові технології формування та відновлення іміджу політичного лідера.
3. Брендинг територій як чинник політичної та економічної конкуренції.
4. Взаємодія гілок влади у президентських та парламентських республіках: прикладний аспект.
5. Виборча інженерія: маніпулятивні та легітимні практики корекції результатів.
6. Використання автоматизованих чат-ботів у персоналізації комунікації з виборцем.
61. Використання глибинних фейків у дискредитації політичних опонентів та методи їх ідентифікації
7. Використання соціальних стереотипів у формуванні негативного образу опонента.
8. Використання штучного інтелекту для підготовки політичних текстів та програм.
9. Візуальна семіотика політики: конструювання образів лідера в масовій свідомості.
10. Вплив аналізу великих даних та мікротаргетингу на результати сучасних виборів.
11. Вплив засобів масової комунікації на формування політичних пріоритетів молоді.
62. Вплив коротких відеоформатів TikTok та Instagram Reels на політичну соціалізацію підлітків
12. Вплив лідерів думок у соціальних мережах на політичний вибір нового покоління.
13. Гендерні аспекти політичного маркетингу: стратегії для жінок у політиці.
14. Громадянська журналістика та блогінг як нові суб'єкти політичного впливу.
15. Дизайн виборчої кампанії: від розробки стратегії до календарного планування.

- 16.Еволюція політичної реклами: від традиційних медіа до цифрових платформ.
- 17.Електронне урядування: світовий досвід та виклики впровадження в Україні.
- 63.Етичні межі застосування психометричного профілювання виборців у сучасному маркетингу
- 18.Ігрові механіки та гейміфікація як методи залучення молоді до політики.
- 19.Інституційне забезпечення взаємодії влади з бізнесом та громадськістю.
- 64.Інструменти прямої цифрової комунікації між депутатами та громадами на платформі Дія
- 20.Інтернет-активізм та цифрова демократія: вплив на реальні політичні зміни.
- 21.Кібербезпека виборчих процесів та захист персональних даних громадян.
- 22.Комунікаційний супровід діяльності політичної партії в міжвиборчий період.
- 23.Комунікаційні стратегії безпосередньої взаємодії з виборцями у польових кампаніях.
- 24.Концепція моніторної демократії: роль громадського контролю в інформаційну епоху.
- 25.Маркетингове дослідження електорального ринку: сегментація та позиціонування.
- 65.Методи протидії алгоритмічній упередженості пошукових систем під час виборчих кампаній
- 26.Міжнародний лобізм як інструмент просування національних інтересів на світовій арені.
- 27.Міфотехнології та використання архетипів у сучасній політичній рекламі.
- 28.Моделі та алгоритми прийняття політичних рішень у кризових ситуаціях.
- 29.Нейромаркетинг у політиці: аналіз несвідомих реакцій аудиторії на візуальний контент.
- 30.Неправдиві новини та дезінформація як інструмент дестабілізації політичних систем.
- 31.Особливості формування комунікаційних стратегій в умовах цифрової глобалізації.
- 32.Парламентська етика та правове регулювання лобізму: межі впливу.
- 33.Політика «м'якої сили» як інструмент впливу сучасної держави.
- 34.Політико-технологічні аспекти врегулювання міжнародних та локальних конфліктів.

35. Політична ідентичність як об'єкт маніпуляцій у передвиборчих кампаніях.
36. Політична пропаганда та контрпропаганда: еволюція методів у двадцять першому столітті.
37. Політична символіка та її роль у масових протестних рухах.
38. Політичний бренд: етапи створення, просування та технології оновлення.
39. Політичний міф як фундамент національної консолідації або суспільного розколу.
40. Політичний сторітеллінг: мистецтво створення наративів у публічній політиці.
41. Політичний фандрайзинг: моделі колективного фінансування громадських проєктів.
42. Порівняльний аналіз механізмів функціонування класичних та сучасних автократій.
43. Проблеми та перспективи функціонування змішаних форм правління.
44. Прогностичне моделювання політичних процесів: методи та рівень точності.
45. Психологічні аспекти прийняття політичних рішень: раціональні та емоційні чинники.
66. Психологічні механізми формування політичної лояльності до брендів нових партій
46. Психологічні операції у структурі сучасних гібридних воєн.
47. Публічна політика: механізми взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства.
48. Релігійний чинник у сучасних політичних процесах та виборчих кампаніях.
49. Репутаційний капітал політика: методи оцінки та стратегії його зміцнення.
67. Роль емоційного інтелекту в публічних виступах та веденні жорстких політичних переговорів
50. Роль релігійних інституцій у процесах національного державотворення.
51. Соціальні мережі як інструмент трансформації електоральних настроїв виборців.
52. Специфіка використання сучасних месенджерів у політичній мобілізації громадян.
53. Специфіка комунікації влади з населенням на місцевому та регіональному рівнях.
68. Специфіка проведення політичних дебатів у цифровому середовищі та критерії оцінки їх ефективності

69. Стратегії залучення волонтерів до виборчих штабів через мобільні застосунки та цифрові платформи
54. Стратегії зв'язків із громадськістю як ключовий інструмент сучасного політичного менеджменту.
55. Технології «розумного міста» у системі підвищення прозорості місцевої влади.
56. Технології маніпуляції масовою свідомістю: розпізнавання та методи протидії.
70. Технології моніторингу соціальних мереж для прогнозування протестних настроїв у реальному часі
57. Технології посередництва та фасилітації у вирішенні політичних суперечок.
58. Технології прихованого впливу та методи захисту від інформаційних атак.
59. Технології публічної дипломатії у системі реалізації зовнішньої політики держави.
60. Технології створення підробленого аудіо- та відеоконтенту: виклики для безпеки.

